

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті окреслено необхідність упровадження загальнообов'язкового медичного соціального страхування. Проаналізовано основні проблеми, які необхідно розв'язати для його впровадження. Розглянуто основні законопроекти з цього питання та зроблено висновки щодо їхніх переваг і недоліків.

Ключові слова: медичне страхування, страхова медицина, соціальне медичне обслуговування.

Постановка проблеми. Україна сьогодні перебуває на стадії впровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Це питання стало каменем спотикання не лише для посадовців, а й для широкої громадськості. Дискусії з цього приводу ведуться дедалі інтенсивніше. Уже підготовлено більше десятка альтернативних законопроектів, якими визначаються правові засади здійснення медичного страхування. Запроваджувати його слід негайно, але для цього потрібно подолати низку проблем. Основним каменем спотикання є визначення органу, який відповідав би за акумуляцію та розподіл страхових коштів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням проблеми запровадження загальнообов'язкового медичного соціального страхування займалися такі вчені: Н. Андріюшина, С. Санченко, М. Поліщук, Т. Бахтєєва. Вони наголошують на необхідності негайного впровадження загальнообов'язкового медичного страхування. Вчені акцентують увагу на наявності проблем, які можуть бути пов'язані з запровадженням цього виду страхування й пропонують свої варіанти їхнього розв'язання.

Мета статті. Виокремлення основних проблем упровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування та визначення можливих шляхів їх розв'язання на основі аналізу основних законопроектів із цього питання.

Актуальність проблеми. Запровадження медичного страхування в Україні вкрай важливе і належить до першочергових завдань, які потребують негайного вирішення, оскільки питання сучасного становища охорони здоров'я одне з найгостріших у нашій країні. Ситуація, що склалася в такій важливій галузі, не влаштовує ані пересічних громадян, ані медиків.

Результати роботи. Медичне страхування – тема, що вже давно обговорюється й через свою важливість спричиняє жорсткі дискусії про принципи, методи, шляхи її впровадження й реалізації в Україні.

Медичне страхування – це страхування на випадок утрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою та нещасним випадком [3, С.109].

Медичне страхування може проводитися як у добровільній, так і в обов'язковій формах.

У країнах із розвинутими системами суспільної охорони здоров'я переважає обов'язкова форма страхування (Франція, Канада, Німеччина, Голландія, Швеція, Бельгія).

Кожна країна світу йде своїм шляхом розвитку медичного страхування: бюджетний, соціальний чи приватний. Жоден із зазначених у чистому вигляді нашої країні не підходить. Україна має обрати свій вектор, а не сліпо копіювати модель Росії, європейських країн або США, зважаючи як на економічні можливості держави, так і на потреби суспільства.

В Україні безкоштовної медицини практично немає. 70–80 %, а в багатьох випадках усі 100 % медикаментозного забезпечення, проведення обстежень пацієнтів, тощо в стаціонарах і поліклініках України – проблема самих пацієнтів і їхніх родин.

Суттєво покращити стан медичної галузі може тільки впровадження загальнообов'язкового державного медичного соціального страхування. Іншого шляху немає. Процес далеко не простий, потребує серйозних зусиль і зважених рішень.

Слід зазначити, що медичні послуги, які є складовою медичної допомоги, як і інші послуги, не можуть бути безкоштовними. Кожна послуга має свою ціну, а медичні послуги коштують дорого, бо потребують значних матеріальних та інших затрат. Бюджетне фінансування не в змозі повноцінно профінансувати їх. Цей тягар має взяти на себе медичне страхування.

Тільки страхова медицина вирішить питання гарантованості та доступності медичних послуг для широких верств населення й залучить додаткові ресурси у сферу охорони здоров'я.

Сьогодні в Україні величина фінансових ресурсів, які мають спрямовуватися державою у сферу охорони здоров'я, досить обмежена. Із огляду на це було б доцільно реорганізувати Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності й Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і створити єдиний Медичний фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування. Такий висновок можна зробити, виходячи з низки чинників.

По-перше, мінімізуються адміністративні видатки на запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування через уникнення дублювання низки функцій із соціального страхування, які й зараз покладені на вищезгадані фонди. Це стосується відновлення здоров'я застрахованих осіб і членів їхніх сімей у санаторно-курортних закладах, медичної реабілітації, оздоровлення дітей та ін.

По-друге, необхідність у медичній допомозі та грошових виплатах через тимчасову непрацездатність для працюючих осіб у більшості випадків виникає через захворювання (тобто це один і той самий страховий випадок). Ці питання регулює одна й та ж конвенція Міжнародної організації праці про медичну допомогу та допомогу у випадку хвороби № 130 від 4 червня 1969 р., яка передбачає управління виплатами цих видів допомоги однією установою.

По-третє, зниження рівня захворюваності, що є одним із головних завдань вищенаведених фондів, має безпосередню залежність від якості медичного обслуговування застрахованих осіб. Покладання цих напрямів роботи на єдину організацію дозволить створити комплексну систему соціального медичного обслуговування.

Страхові компанії не можна в жодному разі залучати до обов'язкового медичного страхування з кількох причин.

По-перше, вони ведуть комерційну діяльність і зацікавлені в отриманні прибутку шляхом зменшення витрат із одержаних сум грошей (тоді як державний фонд буде більше піклуватися саме про здоров'я людей).

По-друге, страхові компанії і зараз займаються медичним страхуванням, а виплати за їхніми полісами йдуть на додаткове медичне обслуговування (а гарантований рівень медичної допомоги зможе забезпечити саме державний фонд).

По-третє, кількість приватних страхових компаній значна, і, відповідно, контроль за їхньою діяльністю щодо здійснення загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування буде майже нульовий.

Протягом останніх років було підготовлено декілька альтернативних законопроектів, що визначають правові засади впровадження загальнообов'язкового медичного страхування [4, с. 15].

Законопроекти № 1040 від 27 листопада 2007 р., № 1040-1 і № 1040-2 від 25 січня 2008 р. вже розроблені й отримали висновки [6].

На думку Комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та праці, найкращий законопроект № 1040, поданий народними депутатами Я. Сухим і Л. Денісовою.

Міністерство праці та соціальної політики підтримує ідею запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, викладену в законопроектах № 1040 та 1040-2 (на заміну), але за основу пропонує взяти законопроект № 1040.

Міністерство фінансів не підтримує жоден із законопроектів через брак наявних фінансових ресурсів [6].

Пояснити таку прихильність до законопроекту № 1040 легко, адже він має низку переваг: передбачає створення мережі страхових кас, що дозволить певним чином вирішити питання щодо формування мережі посередників із метою належної організації захисту прав застрахованої особи; запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування з 01.01.2010 р. на відміну від законопроектів № 1040-1 і 1040-2, у яких такою датою зазначений 2009 р. 2010 р. для запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування підходить більше, через те що:

- 1) з'являється час для прийняття інших нормативних актів (наприклад, Законів України «Про заклади охорони здоров'я України», «Про лікарське самоврядування», «Про права пацієнтів»), які дозволять реформувати систему охорони здоров'я в цілому, а також для розробки необхідного програмного та інформаційного забезпечення);
- 2) із 2009 р. уряд збирається запровадити єдиний соціальний внесок, що потребує значної перебудови Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, а зіткнення обох реформ у часі призведе до непередбачуваних наслідків;
- 3) передумовою запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування є реалізація в повному обсязі Національного плану розвитку системи охорони здоров'я на період до 2010 р. [5, с. 107].

Законопроект передбачає щорічну базову програму медичної допомоги за рахунок коштів єдиного Медичного фонду, а також можливість страхування на добровільних засадах громадян, які забезпечують себе роботою самостійно.

Запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування шляхом прийняття відповідного законопроекту, яке буде кроком до формування новітньої соціальної інфраструктури, потребує чіткого розмежування страхових і бюджетних джерел фінансування охорони здоров'я і визначення зобов'язань держави щодо забезпечення громадян безкоштовною медичною допомогою, що має бути відображено в Бюджетному кодексі України.

Аналіз зазначених законопроектів свідчить про такі проблемні питання при впровадженні цього виду страхування:

- порядок сплати страхових внесків на соціальне медичне страхування за осіб, яких вони обслуговують, порушує норми Конституції України щодо безкоштовності медичної допомоги;

- збільшення нарахувань на фонд оплати праці для роботодавців може призвести до поширення використання ними тіньових схем виплати заробітної плати та гальмування її зростання.

Необхідна умова прийняття та втілення Закону про загальнообов'язкове державне медичне соціальне страхування – виведення офіційної заробітної плати працівників із «тіні», адже відомо, що значна частина роботодавців продовжує видавати основну заробітну плату в конвертах. Нині «тіньова» зарплата в Україні сягає понад 50 %. Якщо це не буде призупинено, то фактично працівники будуть застраховані на мізерні суми. Для того щоб єдиний Медичний фонд нормально функціонував, «у тіні» не може перебувати більше 20 % заробітної плати [4, с. 14].

Необхідно також чітко визначити осіб, які підлягатимуть загальнообов'язковому державному соціальному медичному страхуванню. Можливим варіантом запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування на першому етапі може бути страхування лише найманих працівників. Фінансування медичної допомоги пенсіонерам і дітям може здійснюватися через спеціальні державні програми.

Основними позитивними наслідками, що очікуються від прийняття цього закону, є:

- створення прозорих механізмів фінансових, правових і соціально-економічних взаємовідносин між лікарнями та пацієнтами;

- розв'язання державою проблеми організації соціально справедливої системи охорони здоров'я;

- надійність планування та рівномірність надання ресурсів на потреби системи охорони здоров'я;

- доступність медичної допомоги для всіх;

- оптимізація використання ресурсів системи охорони здоров'я [2, с. 113].

Висновки. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування – складова частина системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, забезпечує всім громадянам рівні можливості для отримання медичної допомоги на засадах соціальної рівності і доступності незалежно від віку, статі, стану здоров'я.

Загальновідома залежність сили держави від здоров'я народу. Отже, Законом про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування необхідно передбачити соціальну захищеність у медичній допомозі кожного пацієнта. Упровадження загальнообов'язкового медичного соціального страхування не задовольнить усі потреби медичної галузі, але дасть відчутний поштовх до її покращання.

Література

1. Закон України «Про страхування» від 17.07.2001.
2. Василенко П. Медичне страхування: реалії та проблеми / П. Василенко // Соціальне страхування. – 2008. – № 3. – С. 112–113.
3. Говорушко Т. А. Страхові послуги: навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
4. Поліщук Є. М. Медичне соціальне страхування: проблема системи потребує системного вирішення / Є. М. Поліщук // Соціальне страхування. – 2008. – № 2. – С. 13–16.
5. Санченко С. То як же бути із загальнообов'язковим медичним соціальним страхуванням? / С. Санченко // Соціальне страхування. – 2008. – № 4. – С. 106–109.
6. <http://www.legalweekly.com.ua>
7. <http://www1.health.kiev.ua>

Summary. In the article outlined necessity of introduction of obligatory medical social security. Basic problems which must be untied for his introduction are analysed. Basic bills are considered through this question and conclusions are done in relation to their advantages and failings.

Keywords: medical insurance, insurance medicine social medical service.